

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETESI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a lortékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Belmissió és még valami.

(Nyílt levél *Szabó Aladár* budapesti theol. tanár úrnak, mint a „Hajnal” szerkesztőjének.

(Folyt. és vége.)

Épen eddig jutottam e sorok írásában, a midőn veszem a budapesti „Protestáns Egyházi és Iskolai Lapok” 20-ik számát, melynek vezércikkében nagytiszteletűséged a megígért belmissiói reminiscenciákat közzéteszi, s ott a többek között hangsúlyozza, hogy a lelkésznek le kell a nép közé szállani s az evangéliumot nemcsak az eddigi keretekben, de azokon kívül is érvényesíteni. (A halotti prédikációkra pereat-ot kiált, holott azokban mi eddig épen az evangéliumot s épen a legalkalmasabb pillanatban hirdettük; hanem hát ez már régi, ennél divatosabb kell!) Ugy értem én ezt, és a Szalay-féle evangélisatorok is azt akarják, hogy szét-szórva a házaknál egyes csoportoknak kell istenitiszteleteket tartanunk.

A legőszintébb sajnálatomra ki kell jelenenem, hogy ez nem református gyakorlat; ilyet a tervezett alakban külföldön sem láttam soha. Igenis konfessióink ismerik, sürgetik a magán, a családi és nyilvános istenitiszteleteket, hanem az efféle divatossá válni kezdő baptistás conventiculomokról semmit sem szólnak. Azért szükséges, hogy az eszméssel e tekintetben is tisztába jöjjünk és propositióinkat világosan körvonalozva, a gyakorlati egyházas élet követelményeivel jó előre leszámoljunk. Mert ha ezt meg nem tesszük, szent felhevülésünkben a Phaëton szekerére kapunk fel s rövid idő mul-tán hiába kesergünk a kietlen romok felett.

Ismétlem, hogy az egyes házaknál 10—20, a családhoz szorosan nem tartozó s oda legtöbb esetben csak a kíváncsiság által vezérelt ember számára berendezett istenitiszteletek baptistás színezetűek s épen azért református szempontból

elvetendőek. Hiszen jól tudjuk mindnyájan, hogy az erősen elvilágiasodott baptista gyülekezetekből kivált neobaptisták (ezek közé tartoznak a magyarországiak is) a *szervezett* egyházak iránt viseltetnek legelkeseredettebb gyűlölettel s mert ezeknek élete legszembeötlőbben a nyilvános templomi istenitiszteletekben jelentkezik, minden templomot a „gonosz és csúfolkodó nemzetség gyűlhelyének” tartanak s azokat, ha csak mód-jokban áll még az esketések alkalmával is elkerülik. Igaz ugyan, hogy a náluk minden téren tapasztalható szertelenséghez híven egyes gyülekezetek ma már nálunk és külföldön is kezdenek ezen több, mint félszázados multtal dicsekvő s a hívőket a rajongás sajátságos misticismusával beárnyékoló s eddig oly fennhályázva hirdetett elvi jelentőségű formalitástól eltérni s itt is, ott is monumentális templomokat építeni; hanem ez a jelenség előttem azt is bizonyítja, hogy a keresztyén felekezeteknek s ezek között nekünk kálvinistáknak nem zsinagógákra, hanem nyilvános templomokra van szükségünk, hol az egyenlőség és testvériség elveinek látható formáján túl a valódi vallásos buzgóság magasabban szárnyal s minden aberrációtól menten helyes irányban mozog.

Igen fontos és *komolyan szem előtt tartandó* figyelmeztetések ide vonatkozólag azok, melyeket a Helvetica Confessio XXII-ik fejezetében olvashatunk: „legyenek pedig az egyházi gyűlések nem titokban és rejtekben valók, hanem közönségesek és feles számból állók: ha nemha a Krisztus és az ekkléssia ellenségeinek üldözése nem engedi, hogy közönségesek legyenek.” Mert tudjuk mineműek voltak hajdan a római fejedelmeknek kegyetlen uralkodása alatt az első ekklézsiának rejtekhelyeken tartott gyűlései. Legyenek pedig azok a helyek, melyeken a hívek egybegyűlnek tisztességesek és az Isten

ekklézsiájának mindenben alkalmasak. Választassanak tehát tágos épületek, vagy templomok mindazáltal tisztítottassanak minden afféle dolgoktól, melyek az ekkléziához nem illenek. Mindenek pedig készíttessenek el az illendőséghez és kegyességet mutató tisztességhez képest, hogy semmi fogyatkozás ne legyen abban, a mi az ekkléziának szükséges rendtartására és szokására megkívántatik.“

Említettem kedves kolléga úr előtt azt is, hogy a zsinagógaszerű összejövetelek elvégre is a templomi isteniszteletek rovására vezetnek s noha nagytiszteletűséged ezt alaptalan félelemnek mondta, sőt, a mint látom, a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ 20-ik számának idéztem cikkében ujólag kétségbevonja, — én ez egyszerű tagadás és kétségbevonás által — fájdalom! aggodalmamat eloszlottnak épen nem érzem, hanem erősen állítom, hogy ha egyházunk fájának a törzséről ezt a parazita fagyöngyöt idejében el nem távolítjuk, az a fa meglehet távolról zöldet fog ugyan mutatni, de közelről tekintve azonnal észreveszi mindenki, hogy a gyökérzet és az egész korona meg van támadva s a zöldelő szín csak a fagyöngy színe, mely azonban parazita lévén, elhalványodik, semmivé lesz legott, a mint az általa megtámadott fa életét vesztette. Mindez olyan bizonyosan bekövetkezik, mint a meghalás, mert indokai lélektani törvényeken nyugosznak. Ugyanis:

Ha az ember minden reggel templomba megy, hetenként legalább egy bibliamagyarázatot s két-három halotti beszédet végig hallgat s esténként odahaza egy-két bibliai szakaszt átolvasson vasárnap az isteniszteleten két ízben újra résztvesz: *ki van elégtve lelki szükséglete*, annyira, hogy ezek után — őszintén bevallom — én magam sem érzem a további áhitatoskodás belső instinktusát. Pedig én nem tartom magam sem hűtelen sáfárnak, sem lágymeleg keresztyénnek. Ha már most jönnének azok a zsinagógaszerű vallásos konventikulomok, — mint Nagytiszteletűséged írja — összekötve ártatlan „naiv“ bibliamagyarázatokkal: egy régi tapasztalt lelkipásztor szavai szerint, a lelkeket a szó szoros értelmében agyon itatnók az elvégre is csak czopfos, csak szavakkal czifrázkodó, biblicus mondások idézgetésében magának tetszelgő, farizeusi s absolute holt fanatizmus spiritusával. És ekkor épen a legtúlzobbak maradnának legelőször távol vasárnap templomainktól, a minthogy erre például szolgálhat az a férfiú, kit Nagytiszteletűséged, mint tanítványt igen jól ismer, a ki a konventikulomok rendezésében buzog is, de a kit én vasárnap délután templomban még soha sem láttam.

Azután mi azoknak a „naiv“ bibliamagyarázatoknak ártatlan voltára nézve sem lehetünk ám Nagytiszteletűségeddel egy véleményen. (Már itt többesben beszélek, mert másoknak a nézetét is tolmácsolom.)

Azt igenis valljuk, hirdetjük, hogy a biblia közkinccs, mint forrás mindenek előtt nyitva áll s abból a legegyszerűbb ember is meríthet magának annyit, a mennyire neki szüksége van. Ámde, hogy egy rossz lelkületű, mellékcélzatú semidoctus vagy tudákos hamis próféta az írásokat félremagyarázza, az egyszerű hívek becsületes gondolkozásmódját megmételje, azokat törvényellenes, sőt bűnös lépésekre ingerlje: ezt semmiképen meg nem engedhetjük, mert ha megengednők, hűtelen sáfárai lennénk az Urnak s háládatlan gyermekei ennek az általunk annyira szeretett magyar református egyháznak. Mit mondana példának okáért Nagytiszteletűséged, ha egy ilyen konventikulomban valamelyik álpróféta Csel. 4. 34—35. versei alapján a kommunismus jogos voltáról, vagy Jakab 5. 16. alapján a meghalt lelkekhez bocsátott imádságok helyességéről tartana „naiv“ bibliamagyarázatokat? Pedig azokban a keresztyén zsinagógákban mindez nagyon könnyen megtörténhetnék ám. Ezért mondja a Helvetica Confessio I. r. III. §-a, hogy az ígét rendesen hivatott tanítók hirdessék; hogy helyes magyarázatnak csak azt tartjuk, „mely magából a szentírásból vétetődik, t. i. annak a nyelvnek tulajdonságából, melyen a szentírás írva vagyon és a melynek értelme a körülálló dolgokból világosíttatik és más hasonló vagy különböző több és világosabb szentírásbeli helyekből megmagyaráztatik“ II., 1.

Jaj! de hátha Á-t mondunk, mondjuk ki a B-t is. Szinte hallani vélem az útbaigazítást: „legyen közöttük a lelkész minden alkalommal!“ Hát ez igen szép dolog volna, ha ott nem állana egy veszedelmes boszorkánykő, a baptista „de“.

Arra én itt nem akarok különös súlyt fektetni, a mit egy hírneves német író a cura pastorálisról oly szerencsés érzéssel mond „man muss sich immer vor Augen halten, dass die Seelsorge erst dann durchdringend wirken kann, wenn sie sich auf die ganze Gemeinde erstreckt, und nicht blos einem Ausschnitt aus derselben ihre Theilnahme zuwendet.“* Felteszek az ujabbkori evangélizátorokról annyi őszinteséget, hogy az ilyen keresztyén zsinagógók (alkalmasabb szó hiányában már csak nevezzük így) keretébe az *egész* gyülekezetet komolyan bevonni akarják. Már most mivel p.

* Die sociale Bedeutung der evangelischen Kirche“ v. Guido Wächter. Leipzig 95. lap.

o. Püspökladányban egyetlen egy olyan ház sincs, a melybe egészségünk veszélyeztetése nélkül 25 embernél több összegyűlhetne, nekem 7000 lélek után, legalább 120—130 ilyen keresztyén zsinagógába kellene naponként, vagy mondjuk hetenként kétszer-háromszor eljárnom. Meddig terjed hát itt a fizikai lehetőség határa?

A keresztyén ifjusági egyesületek internacionális centrálbizottságának 1888—1891-ik évekről szóló 4-ik értesítőjében szintén a 4-ik lapon ezt olvasom: „Viel beschäftigt, das ist wahr, die Einen als Pastoren oder Professoren der Theologie, die Andren als Leiter von bedeutenden Evangelisations-Bestrebungen, können sie dem Vereinswerke nicht die ganze Zeit widmen“. Még érdekesebb, a mit egy annabergi diakonus a lelkészek elfoglaltatásáról ír: „az egyháznak egy barátja, úgymond, kiszámította, hogy Szászországban nem kevesebb, mint 200 lelkész hiányzik. A protestáns nagy városokban átlag minden 10,000 lélekre esik egy lelkész. Mérlegeljük csak most, hogy ennek a lelkésznek a vállaira micsoda munkateher nehezedik? Megkeresztel évenként körülbelől 400 gyermeket; összead 100 házaspárt; felügyel legalább 30 osztályban a vallástanításra; oktat és felavat 200 konfirmandust; eltemet 350 halottat; és mindezen feladatot komolyan és méltóságteljesen kell neki végezni lehetőleg mindeniket épületes oktatásokkal egybekötni. És ezeken felül vannak a prédikációk, előadások, gyűlési munkák, évi jelentések, bizonyítványok, hivatalos levelezések az egyházkormányzat külső ügyei. Naponként felkeresik tanácsért és vigasztalásért a betegek, az ügyes-bajos emberek, viszálykodó házások“ stb. stb.* s ezek után azt kérdezi: ilyen viszonyok között mikor talál ez az ember nyugalmat, hogy kimerült lelkének újabb életerőt merithessen!? Hátrább még felháborodásában így kiált fel: „Es ist Wahnsinn, was man hier von der Kraft eines einzigen Mannes erwartet. Ja, wenn selbst ein Chrysostomus oder Ambrosius wieder aufständen aus ihren Gräbern, sie würden die Arbeitslast nicht tragen können, die man unsern grosstädtischen Geistlichen aufbürdet!“ (valóságos örültség, a mit itt egyetlen egy ember erejétől várnak és ha Chrysostomus vagy Ambrosius sírjokból feltámadnának, még ezek sem volnának képesek elhordozni azt a munkaterhet, a melyet a mi nagyvárosi lelkészeinkre ráraknak). Hát ha még a magyarországi népesebb gyülekezetek lelképásztoraiknak a helyzetét ismerné ez a tiszteletreméltó férfiú, vajjon keserűségében nem fogná-e magát azonnal

holtra kaczagni? Mert nem akarok részletezni (kivánatra azonban megteszem), de egészen röviden ki kell jelentenem, hogy nekünk szász kollégáinkénál még sokkal terhesebb a helyzetünk. És bár nekem nem kenyerem a dicsekvés, most mégis kénytelen vagyok Nagytiszteletűségednek megsúgni, hogy naponként nem egyszer 14—15 óra hosszáig dolgozom. Így élük át „nyugalmas“ napjaikat a többi népesebb gyülekezetek lelképásztorai is.

No most már ilyen viszonyok között azt kívánni, hogy még ezeken felül 120—130 keresztyén zsinagógában a lelkész naponként, vagy csak hetenként is megjelenjen: bocsánatot kérek, legalább is szeretetnélküli kíváncsóság. És higgye meg nekem kedves kollégám, nem az keserít engem el, ha mint méltóztatik írni, az a nálam, Nagytiszteletűséged ittléte alkalmával megfordult két E . . . i ember azt hangoztatta, hogy a lelkészeknek ilyen formában a nép közé le kell szállani (ezt a divatos jelzőt megtanulták azok már a „Hajnal“-ból); hanem elkésérít az a tiszteletlen s a viszonyok teljes félreismeréséből származó s igazi anarkistához illő vaskos nyilatkozat, melylyel ugyanazon alkalmából Nagytiszteletűséged fülehallatára egyik tanítványa két kúnsági lelkészársamat oly méltatlanul megkisebbitette. Ez fáj nekem, ez aggaszt engem kedves kolléga úr s ez diktálja tollam alá azt a — különben már több oldalról hangoztatott — kérdést, hogy vajjon az a nép kezei közé adott „Hajnal“ helyes irányban van-e szerkesztve?

Mert mi a nyilvánosságtól egyáltalában nem félünk; mint említém, a nyilvánosság a kálvinizmusnak, mint szervezett egyháznak különben is lételeme; mi az elvek és eszmék harcában a komoly tudományosság fegyvereit bárkivel és bármikor szívesen összemérjük: de azt soha ne felejtjük el, a mit Pál apostol a korinthusbéli atyafiaknak oly tapintatosan hozott tudomására: „*Tejnek italával tápláltalak titeket és nem kemény eledellel, mert azt még nem szenvedhetitek vala el*“ (I. Kor. 3. 2.). Ha vannak a szakemberek és tudósok között elvi jelentőségű kérdésekben nézeteltérések, ám tisztázzák azokat olyan modorban, a mint azt kinek-kinek irodalmi ízlése diktálja, de a népnek szánt vállalásos iratokban legyünk óvatosak s járjunk el galambi szelidséggel s kigyói okossággal. Sapienti pauca!

S ezzel talán ideje is volna már hosszúra nyult leveletem befejezni; de mert egy állításomban magamat még mindig adósnak érzem, az a Drummond-féle „struggle for the life of others“ sarkal, hogy a lehető legnagyobb rövid-

* „Die sociale Bedeutung der evangelischen Kirche“ 42. lap.

ségben ezzel a váltóval is leszámoljak. Kifogásom van némely lelkésztársam konfessionális latitudinarismusa ellen. Nagytiszteletűséged kemény szavakban ítéli el azokat a világi urakat, kik táncz- és zenemulatságok rendezésével segínek a nyomoron s gyógyítják a beteg társadalom vérző sebeit. Más oldalról azonban annyira, a mennyire, még lelkesedni is tud az anglikán egyház kultus berendezésén, mert ott a papok „a végén mégis csak az evangéliumot predikálják.“ (Hát mi?) Gyűlöli, azaz hogy saját szavai szerint, nagyon szereti a pápistákat; azt meg helyesli, mert a „Hajnal“-ban minden megjegyzés nélkül közli, hogy némely helyen a kálvinista vallásos estélyeken „Bethoven Grand Septuor“ s Reményi vagy Joachim tudja miféle oratoriumokat adnak elő. (A debreczeni róm. kath. választott püspök még többet is tesz; czifra gázlángokat vezetett be a misék mellé.) Hát hiszen legyen; az összefüggést a kétféle álláspont között nem értem ugyan, de nem is keresem. Hanem azt már még sem hagyhatom szó nélkül, hogy egy református, kálvinista lelkésztársam a „Hajnal“ 1895. 3-ik számában közzétett levelét ezen kenetteljes szavakkal rekeszti be: „Szabad legyen a gyenge csemetét Nagytiszteletű Úrnak (még ez is nagy „Ú“-val!) buzgó imáiba ajánlani.“ (Miért nem inkább Smith Józsefnek, vagy Menno Simonnak, vagy Swedenborgnak „buzgó imáiba“?) De hát ne tréfáljunk. Ez a lelkész Fekete Gyula, a kikindai pap, az én egykori tanuló társam, máig is kedves barátom, a kivel én rendszeren egy véleményen szoktam lenni. Gyula! Gyula! mit csinálsz? Hát elfelejtetted-e azt, hogy egy a közbenjáró Isten és az ember között és az az Úr Jézus Krisztus? (Gal. 3. 20.). Hát azt, a mi János 14. 6. versében van megírva? Vagy talán Jakab apostol 5-ik részének 16-ik verse vezetett félre? Hát erre már Kálvinus János ezt mondja: „Quid, an singularem aliquam Eliae praerogativam colligit, ad quam sit nobis confugiendum? Minime vero, sed vim piae puraeque orationis perpetuam docet, ut nos ad similiter orandum exhortetur.“ * Így magyarázzák ezt a helyet a protestáns német exegéták is: „dass niemand wegen seiner menschlichen Schwachheiten meine, er könne nicht so kräftig und erhörlich beten, wie ehemals die Männer Gottes gethan haben.“ Ha pedig arra találnál gondolni, hogy a betegekért a templomban mi is imádkozunk s ezzel próbálnád magadat menteni, előre is mondom, hogy Kálvin apánk ezt a refugiumot „frivolum effugium“-nak nevezte.**

* Instit. L. III. Cap. XX. 26.

** Instit. L. III. Cap. XX. 21.

Ezzel befejeztem reflexióimat. Láthatja ezekből Nagytiszteletűséged, hogy az én komor aggodalmaim nagyon is indokoltak. De láthatja s megítélheti a tisztelt olvasó azt is, hogy vajjon a református egyház „töltéseit“, a „konfessiókat“ én védelmezem-e igazabban, vagy pedig Szalay úr, a kitől szinte kísértetbe jövök megkérdezni, ha vajjon olvasta-e azokat valaha? Belmissióra igenis szükségünk van, volt és lesz, de nem olyan alakban, mint azt némelyek elhamarkodva szervezik. Különben azt is tagadom, hogy a józan belmissió nálunk eddigelé absolute ismeretlen volna. Ha valahol a lelkész az árva gyermekek számára tőkét teremtett; ha a vadházasságok elszaporodása ellen sorompóba lépett; ha gyülekezete értelmi felvilágosítására olvasó-köröket alkotott; ha a társadalmi, gazdasági kérdések körül írásban, felolvasásokban vagy előszóval világosságot gyujtott; ha egyházában az izlést és a jó rendet, a takarékoságot meghonosítani igyekezett; ha az érzéket minden szép, jó és igaz iránt felkölteni és ébren tartani nem restelkedett; ha gondja volt arra, hogy iskoláztatás nélkül gyülekezetében egyetlenegy gyermek se nőjön fel s azokból a tettekben nyilvánuló krisztusi élő hit, egyház és hazaszeretet erénye ki ne haljon stb. stb.: az már belmissiót teljesített.

Hogy olyan eredményeket nem tudnánk felmutatni, mint a művelt külföld? Hát ez csak részben igaz. Mert népiskoláira, akadémiáira meg a külföldi testvéregyházak nem áldoztak annyit, a mennyit ez a mi szegény magyar református egyházunk. Pedig ez is a belmissiói munkásság eredménye ám. Jövőre nézve alkotni fogunk református olvasó-köröket, azokban gondoskodni fogunk igazi kálvinista irányu hasznos könyvek és iratok terjesztéséről, a szép vallásos erkölcsi érzékének kipallérozásáról, hanem egyik jó öreg konfessionál szavaival élve „a szines, haszontalan és munkásság nélkül való holt-hit istápolását nemcsak nem pártoljuk, de sőt annak ellene szegülünk.“ Mert ne felejtse el Nagytiszteletűséged, hogy az ilyen hit egyházbontással jár együtt s a lelkészeknek résen kell lenni, jól tudván azt, hogy földön emberek között élünk s frázisokkal annak idejében nem lehetett meggátolni azt, hogy a protestáns Magyarországot Pázmán Péter ne rekatholizálja.

Külföldön igaz sok szépet, sok jót lehet látni, tapasztalni; de van biz ott is baj, bűn elég s csak a minap olvastam, hogy Londonban p. o. vannak utcák, a melyekben minden harmadik ház egy „public house“, azaz sör- vagy pálinkamérés. Oettingen a maga „Moralstatisz-

tikájá"-ban sok bűnös dologot sorol fel azokról a dicsőített külföldi országokról is. Legyünk tehát magunk iránt igazságosak s mindennek felett gondoljunk arra, hogy egy elismerő és lelkesítő szó, sokszor többet ér kötetekre menő dorgatoriumoknál.

Püspökladány, 1895. május 24.

Eröss Lajos,
ev. reform. lelkész.

TANÜGY.

A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás.

A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás felől tájékoztatást bocsátott ki Szász Domokos erdélyi püspök, a mit lapunk jelen számához mellékelten küldünk meg t. olvasóinknak.

E körlevél egyes tétéleit nem kívánjuk ez alkalommal részletesebb bírálat alá venni, úgy is azoknak kivihetőségét majd az idő és a viszonyok alakulása fogja megmutatni. Mindamellett két pontra nézve nem hallgathatjuk el véleményünket már most sem.

Egyik az, mely szerint a szeptember hóban megnyilvánuló új theologiai intézet hallgatói részére, az igazgató-tanács nemcsak *tandijmentességet* biztosít, de bizonyos feltételek mellett őket az intézetben a bennlakás és teljes ellátás kedvezményében is részesíti, olyan formán, hogy a konviktusban a teljes ellátás, reggeli, ebéd, vacsora díja fejéenként egy tanévre 80 forint lesz, de lesznek a szegényebb sorsú, jó igyekezetű theologusok részére 50 és 25 forintos kedvezményes helyek is, sőt esetleg egyesek a tápdíj fizetése alól is felmentetnek. Ez így van minden hazai ref. theologiai akadémián, azzal a kivétellel, hogy p. o. Debreczenben a létszám $\frac{5}{6}$ -ad része évenként 12 frtot, $\frac{1}{6}$ -ad része pedig 6 frtot tartozik tandíj fejében fizetni s tandíjmentesen csupán csak 4 theologus vehető fel. A kolozsvári testvérakadémia igazgató-tanácsának intézkedése azonban nagyon megfontolandó és hasonló minőségű eljárást követelő, egészséges és czélszerű ujtás. Mi itt Debreczenben szintén kötelezve vagyunk az áldozatkészségben el nem fáradó egyes egyháztagok, egyházak, egyházmegyék és az egyetemes magyar ref. egyház irányában arra, miként különben is gyér számmal jelentkező theologusaink részére, lehetőleg gond nélkülű pályafutást biztosítsunk s általában véve szegénysorsú növendékeinket a rájuk nézve terhes tandíjfizetés alól felszabadítsuk. Már ez maga, könnyebben elvégezhetővé s hogy úgy mondjuk vonzóbbá teendű a theologiai pályát.

A másik pont, mely figyelmünket felvonta, a tanulmányi rendszerre vonatkozik. Nagy jelentőségű elvi kedvezménynek jelezi a tájékozás a tanulmányi kormány abbéli engedélyét, hogy a kolozsvári theologiai intézet hallgatói, kikre nézve az egyetemen a heti tíz óra hallgatása kötelező lesz, a négyéves tanfolyam végezése után azonnal, minden felterjesztés és felsőbb helyben hagyás nélkül bölcsészettudori szigorlatra jelentkezhetnek. Emellett is hatályban marad azonban — úgy mond — a miniszter azon kedvezményes rendelete, mely szerint a theologiai tanfolyamot végzett amaz ifjak, kik a tanári pályára is minősültséget akarnak szerezni, pótlólag az egyetemen csak két évi tanfolyam hallgatására kötelesek.

A tájékozásnak ez a pontja magyarázatot és világos felderítést igényel.

A kérdés ez lehet csupán: Vajjon a négy évi theologiai tanfolyam alatt hallgatott tíz-tíz, összesen negyven bölcsészeti lecke látogatásáért, kárpótlás fejében csakis azzal kell-e megelégednie az illető lelkészjelöltnek, hogy ő bölcsészettudori szigorlatot tehet — a mi utózára is csak alaki előny: avagy egyszersmind ezen negyven óra hallgatása után már eo ipso tanári diplomát is szerezhet, minden újabb pótló hallgatás nélkül? Ha csakis ez alternatíva első feléről lehet szó — pedig alkalmasint így áll a dolog —: akkor felteszszük a kérdést: ugyan miként terhelhető meg a theologiai szaktanfolyam különben is nagyon terhes órarendje, még évi tíz bölcsészeti leckével, holott a nyerendett juttaiom nem egyéb, mint a merőben alaki tudós czím, mely nélkül sokkal nyugodtabban lehet pap valaki p. o. Gombáson, mint ha azt is bírja. Szóval, az egyetemmel való eme kapcsolat, ily esetben, csakis a theologiai szaktudományok rovására történnek. Ha pedig az alternatíva másik felerésze szerint, azoknak a négy évi theologiai tanfolyamot és negyven bölcsészeti leckét is végig hallgatott ifjaknak, ráadásul még két esztendőket kell pótlólag, kizárólag a tudományegyetemen hallgatni, hogy középiskolai tanári oklevélhez juthassanak: akkor meg csak ugyan nem valami kívánatos állapot vár az illető törekvő fiatal emberekre. Miért is óhajtandó és az ügy érdekében szükséges is, miként a tájékozásnak ezt a pontját illetékes helyről, világosabban körülírva megmagyarázzák s az intézetbe belépni óhajtó ifjak előtt, az órarend előleges közrebocsátása kapcsán, minden félreértést kizárólag feltárják.

Átalában véve csak akkor lehet az új intézet tanulmányi előnyeit vagy hátrányait feltüntetni s csak akkor lehet a belépni szándékozó ifjaknak is teljes tájékoztatást szerezni, ha a *tanulmányi rend* körebocsátatik.

Theologus.

Ref. tanulmányi tanulságok.

(Folyt. és vége.)

Ha tehát fáj az egyház testének a jelen állapot, ha gyógyítani akarjuk azt, kezdjük a gyógyítást a betegség gyökerén: *adjuk meg a tanárnak, a mi a tanáré.*

Ismerjük el azt, hogy tanulmányi kérdésekben praeponderálni époly joguk van, mint egyháziakban a papnak, jogiokban a jogásznak.

Jelölj, hogy ezt elismerjük róluk, adjuk az ő kezükbe, a szakemberek kezébe e mezőn a gyeplőt.

Mert azt hiszem, hogy ha embereket megnyerni akarunk, a legrosszabb mód lesz azt azon kezdeni, hogy ambícióikat elfojtsuk, lenyomjuk, — ellenben a legjobb lesz, hogy ambícióiknak oly teret engedünk, a melyen bizvást mozoghatnak, s a melyen, ha eredményesen munkálkodnak, a mi czéljainkat viszik előbbre.

Itt sem akarok nagyon részletező lenni, de egy pár dolgot mégis érintenem kell; s itt is azon helyzetben vagyok, hogy mondanivalóimat egy idézethez fűzhetem.

Az „Egyházi törvények“ (hivatalos kiadás. 1894.) 21-ik §-ához egyik kartársam írt néhány szövből álló széljegyzetet. E §-ban van kimondva, hogy a presbiteriumba a tanítók annyi tagot küldhetnek, a hány lelkész van az illető helyen, ha pedig gymnasium is van az illető helyen, akkor annak tanárai küldjenek egy tagot.

A széljegyzet, melyet idézni érdemesnek vélek, következő: „Ezek szerint az a ref. egyház, mely panasz-

kodik, hogy az ev. ref. gymnasiumok nem elég felekezeti (kivált az államsegélyezések óta!), olyanformán nyújt módot tanárainak az egyház belételeben való munkálkodásra, hogy míg p. o. Kisújszálláson (két pap lévén), a 14 tagból álló tanítói kar saját kezeleiből törvény szerint két presbitert választ, addig az ugyanott lévő főgymnasium 15 tagot számláló tanári kara mindössze egy presbitert.

Eddig a jegyzet. Semmifele megjegyzést nem fűzök ehhez, csak a magam részéről is rámutatok még egy §-ra ugyanott, a 481-ikre, mely szerint a tanári testület felett álló igazgatótanácsnak legalább 9, legfőlebb 19 tagja van s ezek közt helyet foglal az igazgató és még két tanár. E szerint tehát a minimális létszám mellett is biztosítva van a nem-tanárok abszolút (két harmad) többsége, a maximális esetről nem is szólva, mikor az arány 16:3.

Ez ágak és még sok más ágak ezeken kívül arra a gyökérre vallanak, melyet cikkem előző részében jellemeztem.

Egy igen igen lényeges baja tanügyünknek még az, hogy felekezetünk a tudományos irányban törekvő tanároknak teret nyitni, pláne meg segédkezet nyújtani nem tud, vagy nem akar.

S ez baj azért, mert az a felekezetiellenes vádolt fiatalabb generáció életének egyik célját, s épen a javarésze, abban találja, hogy a tudományban előrehaladhasson.

Ha e törekvését respektálni, méltányolni, esetleg támogatni tudjuk, akkor a miénk lesz ő, s nem távolítja el esetleg kimagasodó tudománya a felekezettől, a mint úgy látszik, nálunk, sokan hiszik, hanem még annál értékesebb tagjává lesz annak.

Az állam e körülmény fontosságát teljesen átérti. Utazási és tanulmányi ösztöndíjakat ad érdemesebb tanárainak, sőt egész évi fizetést ad nekik, anélkül, hogy egyéb szolgálatot várna tőlük, minthogy magokat a tudományban tökéletesítsék. Ezenkívül még felsőbb iskolai katedrákkal kecsegtethet.

És ha ilyen s efféle tekintetek aztán az államhoz vonják némely tanártársunkat, még olyanforma megjegyzést hallani: „nem bánja (t. i. az a tanár), akárki adja az évi fizetéseket, csak sok és bő legyen a forrás.“ (Sp. Lapok egyik számában.)

. . . Difficile est satyram non scribere.

Egy széles ismeretei miatt előkelőnek mondható tanügyi férfi csak nem régiben sürgette az egyházkerületet e lapok hasábjain, hogy adjanak ösztöndíjakat fiatal tanároknak, hogy külföldre mehessenek, vagy egyáltalán a tanulmánynak élhessenek, s így készíthessék magukat elő — ha esetleg beválnak — a debreczeni egyetemi katedrára.

Pusztába kiáltott.

Jóformán nem is reflektált rá senki.

Pedig az a töke, mely az egyetem céljaira már együtt van, de egy perfect egyetemet még meg nem bír, aligha nem jobban tenne eleget hivatásának, ha a meglévő elem tökéletesítésére, s épen e nemes kötelem által a felekezethez szorosabban s biztosabban fűzésére használtatnék fel, mintha majd valami tökéletlen, hiányos egyetemnek képezi alapját.

Megemlékezem még a fizetésről is. Csak kevés szóval, mivelhogy ez általánosan is ismert dolog, s mivel én ezt nem is a leglényegesebbek közé számítom a jelen állapot bajai közt.

Ez is általában kisebb, mint az állami s az előmenetel jóformán kizárva.

De azt épen feledtetni s takarni kellene másnemű előnyök biztosításával, a mik a férfi nemesebb ambícióit ébresszék fel, a mik valamennyire feledtethessék vele helyzete anyagi hátrányait.

És fájdalom! ettől távol vagyunk.

Iskolai igazgatóink általában jogkörük szűk voltáról s alárendeltségéről panaszkodnak.

Azonban nem akarok még egyszer visszatérni azokra, a miket már elmondtam, s különben is épen itt még ki kell emelnem, hogy ily tekintetben nálunk utóbbi időben egy irányban lényeges javulás történt. T. i. egyik nevezetes pontja a felekezeti tanárok elégedetlenségi lajstromának épen a *nem szakszerűleg gyakorolt felügyelet* volt. Olyanok bizattak meg az iskolák látogatásával, azok felett való véleményezéssel, sőt bírálattal, a kik rendes körülmények közt egészen más eszmekörben foglaltosak, mint középiskolai nevelés.

A javulás ezzel szemben a főfelügyelői állás rendszerezése, s ezzel összekötött azon elvi álláspont, hogy arra csak competens szakember választható. Mint köztudomású, e tényt az egész tanárságunk lelkesedve üdvözölte.

S most befejezem e cikket.

Nem azzal a tudattal, mintha mindent elmondtam volna, a mit kellett volna, vagy kellene, de azzal a hittel, hogy az a kevés, a mit elmondani tudtam, az igazsághoz tartozik és a magyar prot. tanügy javára irányul.

Ítéletet mondani nem kívánok; e téma, teljesen kimerítve még, érzem, nincsen.

Az én célom csupán az volt, hogy a bajokra és remediumokra rámutassak.

Nem is azon fordul meg a kérdés sorsa, hogy mennyit beszélünk róla, hanem azon, hogy mennyit teszünk benne.

Még pedig, *hogy mennyit tesz benne a felekezet*, mely meglehetősen kevés joggal illeti tanárait oly váddal, a mire az actio tőle magától származik.

Tanügyünk iránti lelkesedésem szolgáljon mentsegemül, ha valahol erősen szólottam; ez az egyetlen indulat, mely talán befolyásolhatta tárgyilagosságomat.

Dr. Pallagi Gyula.

KÖZÉLETÜNK.

Püspöki látogatás.

A püspöki látogatás, melyet az egyházi törvények 180. §-a a püspökök kötelességei közé számít, rendkívül áldásos eredményű lenne, ha a törvény végrehajtását személyi vagy épen dologi nehézségek nem akadályoznák. Egy ily látogatás alkalmával mennyi lélekemelő jelenséggel találkozunk! Mennyi üdvös vállalatra és munkára nyer buzdítást a fogékony lélek vagy élénkül meg a küzdelemben lankadni kezdő munkás! S mily hathatós eszköze az ily látogatás a felekezetek közti kölcsönös szeretetnek és egymás iránti tiszteletnek!

Az a püspöki látogatás is, melynek szerencsés voltam tanuja lenni N.-Bányán és Felső-Bányán, hathatósan igazolta a törvény intézkedéseinek bölcsességét.

Főtiszteletű Kiss Áron püspök úrral május hó 19-én indultunk el Debreczenből s 20-án délelőtt értünk Nagy-Bányára. Azonban már az úton csakhamar kezdtek észrevenni, hogy az út Nagy-Bányáig az érdekes és meghatározó jeleneteket nem nélkülözendő. Ugyanis a nagybányai egyházmegyéhez tartozó s a vasút mentén fekvő ev. ref. egyházak több-kevesebb számú küldöttsége tol-

mácsolta ragaszkodását és tiszteletét a főpásztor iránt. A Nagy-Bányához legközelebb eső vasúti állomásnál pedig Szatmárvármegye nevében a nagy-bányai járás főszolgabírája és szolgabírája fogadták és üdvözölték.

A városba érve, az indóháznál nagyszámú férfi- és nőközönség várakozott az érkező agg püspökre. A fogadás, melyben részesíték, nagyon megtisztelő és megható vala. A város nevében Turman Olivér kir. tanácsos, polgármester, a ref. egyház nevében Gergely Károly lelkész, az ág. hitvallású egyház nevében pedig Riesdorfer Sándor lelkész üdvözölték szép és meleg hangon tartott beszéddel, végre egy kedves kis leány pár szóból álló nyilatkozattal pompás koszorút ada át. A püspök úr minden üdvözlőnek azonnal röviden válaszolt. Mennyi kegyelettel és szeretettel hallgatta az előkelő közönség a hasonlóan szeretetből fakadó ígéket! Majd megindult a hosszú kocsisor. Oly ünnepélyes volt a bevonulás, mintha fejedelmeket fogadott volna e szép, e minden tekintetben kitűnő város. Majd minden házon nagy nemzeti zászló lengett, a református és r. kath. egyházak harangjai méltóságosan bűgva hirdették, hogy a város ünnepi hangulatban van s kedves vendéget fogad. Az utcászorok és a házak ablakai ünnepiesen váró emberekkel voltak megrakva. Végre a kocsisor az ev. ref. lelkészi lakhoz ért, melynek homlokzata és udvara nyírgallyakkal ékesítve volt. A városban a különböző felekezetek lelkészeinek s a városi és egyházi előjáróknak meglátogatása után megnézte főtiszteletű püspök úr az ev. ref. egyház vegyes iskoláját, melyet a kántortanító vezet, majd az állami főgymnasiumban tanuló ev. ref. vallású növendékeket is felkereste és a vallástanból megvizsgálta.

Másnap a nagybányai egyház missiói körébe tartozó Erdő-Száda községbe mentünk. Itt hajdan, mint mondják, magyar ref. egyházközség lett volna, ma a lakosság zöme oláh, a magyarságot gróf Degenfeld Sándor úr családján kívül gazdatisztjei, cselédei, a kir. postakezelő s néhány újabban ide települt iparos és izraelita képezi. De hinni, reményleni lehet, hogy itt a magyarság fellendül s ha hosszabb idő után is, a ref. egyháznak sokat ígérő leányegyháza fog felemelkedni. Isten segítségével mellett a nemes gróf buzgósága és áldozatkészsége s a nagyon derék és lelkes Gergely Károly nagybányai lelkész fáradhatlan munkássága ezt a kedvesen óhajtott eredményt meg fogja hozni. Biztató jelül szolgál erre nézve, hogy a nemes gróf úr a múlt évben iskolát építtetett s abba a debreczeni ref. tanítóképzőből egy szorgalmas tanítót hivatott meg. Ez iskolában most 12 református, 14 r. katolikus és g. katolikus, meg 2 izraelita gyermek részesül magyar nevelésben és oktatásban. Reményleni lehet minden esetre, hogy ez iskola a magyarosodásnak hathatós előmozdítója leend.

Az iskola növendékeit főleg az olvasásból, számtanból s a reformátusokat a vallástanból is megvizsgáltuk s örömmel láttuk a rövid idő alatt elért szép sikert.

Másnap N.-Bányán a még most 3 osztályú polgári leányiskolát látogattuk meg s osztályonként néhány tanuló feleletét hallgattuk meg. A látottak és hallottak után a még új intézet iránt igen kedvező felfogással és benyomással távoztunk el, hogy a nagybányai egyház körében teendőink programját megszakítva, Felső-Bányára menjünk. Itt hasonlóan lelkes és megtisztelő fogadás várta szeretett püspökünket. Felső-Bánya határához közeledtét taraczkok durrogtatásával jelezték s aztán jöttek a határig, a nagyszámú városi küldöttség élén a város g. katolikus vallású, de szívben-lelekben magyar polgármestere tartott rövid, de meleg üdvözlő

beszédet. Aztán megindult a hosszú, 14—16 kocsiból álló csoport a zászlókkal dúsan ékített városba harangok zúgása s a nép élénk részvétele közben. A lelkészakra megérkezve, rövid pihenést tartottunk, majd az iskolákat látogattuk meg. Innen a templomba mentünk a 74. dicséret éneklése közben. Az ének elhangozta után az egybegyűlt presbiteriumhoz s illetőleg a lelkész úrhoz az egyház szellemi és anyagi ügyeire, s a hívek számára vonatkozó néhány kérdést intézett főtiszteletű püspök úr. A derék lelkész úr nagy precisióval és sok tekintetben kellemesen ható feleleteket adott. Feleletéből megértettük, hogy Felső-Bányán a hívek elég szép számban járnak istenitiszteletre, az egyháziasság s az erkölcsiség általában kielégítő, az egyház anyagi tekintetben jól rendezett állapottal dicsekedhetik, egyházi épületei, u. m. iskolái, lelkészlaka jókarban vannak, új temploma valóban díszes; a hívek száma most már nem apad oly arányban, mint régebben. Tudni kell ugyanis, hogy Felső-Bányán a bányászat néhány évtized óta folytonos hanyatlásban van, e miatt a lakosság szegényedik s felekezeti különbség nélkül megy, vándorol jobb hazát keresni.

A templomból kijövő püspöknél aztán a r. katolikus és görög katolikus plébánusok s a különböző hatóságok képviselői tisztelegtek. Majd a tisztelgőknek látogatása viszonzotván, a lelkészlakon díszes vendégkoszorú társaságában gazdag ebédhez ültünk, melynél a különböző vallásfelekezetektől lakott város lakói szeretők és tiszteletők meleg nyilatkozataival halmozták el a mi püspökünket s általában a felköszöntésnek, mint a testvéri szeretet és kölcsönös becsülés kifejezéseit igen kedvező hatást tettek s e hatás alatt délután sok jó kívánattól kísérve, visszamentünk Nagy-Bányára, hogy egyházlátogatásunk hátralevő részét folytassuk és befejezzük.

Másnap áldozó csütörtök volt s az e napon való működése a főtiszteletű püspök úrnak a Nagy-Bányán való időzésre nézve felállított programnak sok tekintetben legérdekesebb részét képezte. Nagy-Bányán az a sok tekintetben szép szokás áll fenn, hogy az úrvacsorájához először járuló gyermekek az istenitisztelet végeztével e napon nemcsak konfirmáltaknak, hanem úrvacsorában is részesíttetnek. Rajtuk kívül csakis a lelkészi egyének veszik még fel az úrvacsorát, a közönség mint pusztá szemlélő van jelen. Ez alkalomra a virágokkal és nyírlombokkal egyszerűen, mégis szépen díszített nagy templom a roppant nagy eső dacára is egészen megtelt áhitatos hívekkel. A gyermekek szép vallásos ünnepélye iránt különben is érdeklődő közönséget nagy mértékben vonzotta a hír, hogy az úrvacsorai beszédet főtiszteletű püspök úr tartandja s az úrvacsoraszertásban is részt veendő. A gyermekekre is végtelenül örvendezettő volt az, hogy ők főpásztoruk kezeiből vehetik el az úrvacsoráját. Mily ritka kedves jelenség is az ilyen, főleg vidéki gyermekekre nézve.

Istenitisztelet után a presbitereknek s a gyülekezet benmaradt részének jelenlétében örvendetes jelentést tett a buzgó, derék lelkész az egyházban uralkodó vallásosságáról, áldozatkészségről s az egyház jól rendezett anyagi helyzetéről, egyszersmind a különböző ker. felekezetek közt élő testvéries jó viszonyról.

A templomból kimenne, az anyakönyveket és lelkészi irattárt nézte át főtiszteletű úr s az anyakönyvekbe nevét is bejegyezte.

Aztán következtek a tisztelgések a különböző felekezetek előjárói, a m. kir. járásbiróság, bányagazgatóság, városi tanács s a különböző tanintézetek igazgatóságai részéről, a kik mindnyájan mély tiszteletöknek adtak

kifejezést a főtiszteletű püspök úr személye s közvetve az általa képviselt magyar ref. egyház iránt.

A tisztelgések szép, de fárasztó sorát követte a lelkészi lakon 50 meghívott vendég számára rendezett ebéd. A város színe-java, felekezeti különbség nélkül, volt itt jelen. Az ez alkalommal tartott beszédek pedig arról tettek bizonyosságot, hogy itt oly csodás egyetértés, kölcsönösen mély vonzalom és szeretet honol a polgárok szívében egymás iránt, hogy e város lakosságát példányképpül lehet felmutatni arra nézve, hogy a különböző felekezeteknek vallásuk iránti hű ragaszkodása s egymás kölcsönös szeretete és megbecsülése együtt igen jól megfér. A nagy ebéd után egyik előkelő háznál még egy hasonlóan nagy vacsora fáradalmaikat kellett átküzdeni. Ez ugyan így ment N.-Bányán folyvást. Nagy ebéd után nagy vacsora. Igaz, hogy a szeretet túkröződik le az ily ünneplő vendéglátásban, de azt végig élvezni több napon át, valóban nem közönséges feladat.

A ránk jövő pénteken délelőtt még a községi elemi iskolákat vizsgáltuk meg, minthogy a ref. gyermekek is legnagyobb részt ezekben tanulnak. Kitűnő vezetés mellett példás rendet s jó előmenetelt tapasztaltunk itt is.

Nagy-Bányáról aztán a legkellemesebb benyomásokkal és örvendetes emlékekkel eltele s városi és egyházi nagyszámú előkelők által kísérvé, végre eljöttünk.

Miután láttam azt a kedvező hatást, melyet a püspök úr látogatása egyeseknél és intézetek körében tett, nem tudom eléggé óhajtani, hogy vajha lehetséges volna a nagy és kis egyházaknak minél gyakoribb meglátogatása. Itt a szeretet szava, ott a jó tanács, vagy a komoly feddés bölcsesége gazdagon megtermené gyümölcsét.

Végre azon óhajjal zárom tudósításomat, hogy vajha minden egyházat oly kitűnő és fáradhatatlan lelkeszséssel áldana meg az Isten, mint Gergely Károly.

Jó István.

A füzes-gyarmati ev. ref. egyház örömmünnepe.

„Nemes példa nagy tettekre buzdít.“ A mikor tollat fogtam, hogy a füzes-gyarmati ev. ref. egyház örömmünnepe új orgonája közhasználatnak átadása alkalmából röviden leírjam, ebben az aranyigazságban való erős hitemből tettem. Mielőtt azonban tulajdonképeni tárgyamra térnék, helyénvalónak találok nt. Szilágyi Márton lelkész úr által írott s az ünnepély alkalmára kinyomatott „Kimutatása a füzes-gyarmati ev. ref. templom új orgonájára tett adakozásoknak“ cz. füzetből átvenni a következőket:

„Kicsiny kezdet sokszor szép eredményre vezet“, e közmondásszerű igazság teljesedését érte el a füzes-gyarmati ev. ref. egyház, midőn ma díszes templomában az orgonát felépülve látja, varázshangját először szöல்லal hallja. „Ez a nap, melyet az Úr rendelt, örvendezzünk és vigadjunk azon“ így énekelhetünk a zsoltárral mindannyian, kik orgonánk szívemelő zengésének szerencsés hallói vagyunk.

„Régi és közóhajtása volt gyülekezetünk többségének egy templomunk szépségét, éneklésünk áhitatosságát emelő orgona szerzése s beállítása. De mivel e célra, különösen az iskolák és tanerők rohamos szaporítása, azokban az oktatás ügyének a kor színvonalára emelése folytán előállott tetemes kiadások miatt, az egyház rendes bevételeiből elszakítani vagy félretenni csak egy fillért sem lehetett, a hívek áldozatkészsége — mint egyedüli forrás — volt igénybe veendő. Így indult meg a mozgalom „Orgona alap“ létrehozására bármily szerény összegből álljon is az kezdetben. E célra tartatott

1874-ben egy zártkörű táncmulatság, melynek jövedelméből 169 frt 40 krból 60 frt 45 kr. kiadásra levonatván, a tiszta maradvány 108 frt 95 kr. az egyházi elnökség gondozása alá tétetett át, azon biztató reménnyel, hogy e kised alap kamataival, egyes nemes lelkű hívek időnkénti esetleges adományaival lassanként kinöveni magát oly összeggé, melyből az egyház orgonáját egykor megépítheteti. Ez volt tehát az alap, ez volt azon kicsiny kezdet, mely szép eredménnyel végződött, mert ennek alapján, mint elvetett magból az óhajtott gyümölcs, állott elő végre templomunk ékessége: orgonánk!

E most említett orgona-alap, az egyházi elnökség által a presbitérium ellenőrzése mellett a legbiztosabb egyéneknek elhelyezve kamatos kamataival aztán fokonyként növekedett, a pénztári állomány minden újévben szöszékből kihirdetett azon kegyes adományozók nevével együtt, a kik koronként az orgonaalap-növeléséhez bármily összeggel hozzájárultak s midőn 2100 frtra nőtt az alapösszeg, egyháztanácsunk azon reményben, hogy a még hiányzó pénz házakénti megkeresés folytán egyházunk buzgó tagjai által összehozható lesz, szerződésre lépett 1893. apr. havában nagy-váradai orgonaépítő Friedl Lipót urral egy 14 szöllő s több mellékváltozatú orgona beállítására 3600 frtért, ki is vállalatának megfelelően lsten dicsőségére a közhasználatnak művét átadta.“

Fent idézett sorokban ki van fejtve az orgonaalap kezdete, létrehozása. Azonban el van hallgatva, amit én, mint követendő nemes példát óhajtánék minden reform. egyh. előjáróságának kebelébe oltani t. i. az alap létrehozása körüli tevékeny, buzgó, lelkes munkásság, annak ügyes és céljának megfelelő, hű kezelése. Tudjuk azt, hogy minden ilyenmő áldozatoknak megvalósítása száz és ezer kisebb-nagyobb akadályokba, kellemetlenségekbe ütközik, különösen oly egyházban, hol ezrekre menő tőkepénzzel nem rendelkeznek, hol minden fillérnek helye van. Így nálunk is. Mint a fönnebb idézett sorokban érintve van egyházunk a legközelebbi évtized alatt 3 tanítói állomást, ugyanannyi iskolát létesített, anyagi erejének nagy részét ez vette s veszi ma is igénybe. Ily helyzetben aztán a szükséges mellett a szép és hasznos dolgokra is oly tetemes áldozatot csakis azon egyház hozhat, melynek oly tevékeny, ügybuzgó, jóéért, szépért annyira lelkesülő vezetői vannak, mint hála Istennek, a füzes-gyarmati egyháznak. Bármely társadalom, legyen az egyházi vagy világi, nagy és maradandó alkotásokat csak az esetben képes az utókorra hagyni, ha voltak s vannak ügybuzgó, fáradhatlan munkásságú vezéregyéniségei: úgy itt is az érdem oroszlánrésze Szilágyi Márton lelkész urat illeti, ki bár ismert szerénységével — visszahúzódva a zajos ünnepeletetéstől — az elért siker nagy részét hajlandó az egyháznak s előjáráságnak tudni be.

Május 26-ika volt az a nap, mely az egyházi előjáróság által orgonánk átvétele és felavatása, illetőleg közhasználatra leendő átadására kitűzetett. E napot — mint megkülönböztetett ünnepnapot — várta gyülekezetünk apraja-nagyja. Reggel 5 órakor már jókora néptömeg összpontosult a templomajtók előtt, tudva, hogy becses lesz a hely. Az első harangszó megkondulása, mint villanyütés hatott mindenki lelkületére, s ekkor aztán sietett is a sokaság bejutni a már tárt ajtókon. A szép, tágas templom zsúfolásig megtelt. Sokakat azonban a szorongástól való félelem tartott vissza. Miután az egybegyűlt gyülekezet észrevehető meglegedett örömmel szemlélte a templom nagy kórusán egész szabadon álló impozáns alakú s szépségű, s művészi küldíszszel is ékeskedő orgonát: Ivánka Zoltán hadházi orgonista-kántor

úr — mint egyh. előjáróságunk által meghívott szakértő — kézérítésére megzendült az, s megható lágy hangjai, majd erőteljes, méltóságos, majd megrázó mély akkordjai a szó teljes értelmében minden idegeinket át- meg átjárták s a gyülekezet szívből fakadó hála-éneke a művészileg kezelt orgona hangjaival megható, ünnepélyes összhangba olvadt. A 33-ik Zsoltár 1. 2. verseinek eléneklése után nt. Szilágyi Márton lelkész úr tartott Sz. Dávid 150 Zs. 3. 4. versei alapján szívet, lelket megható alkalmi beszédet, kifejtve s meggyőzőleg mutatva ki, hogy az orgona vallásunk jellemével, hitelveivel mily szép összhangzásba hozható, sőt gyülekezeti éneklésünk korszerűbbé tételére mennyire nélkülözhetetlen stb. Egyházunk örömmel csak házi körre szorítkozott. Semmi külpompa, fényleni vágyás. Csupán a jó cselekedet s vallásos kedély tiszta forrásából fel-felgyöngyözött örömkönnyek csillogása árulta el a mély érzelemmel, szónoki ihlettel előadott alkalmi beszéd s az orgona ünnepélyes akkordjai alatt az örömet, boldog megelégedést, mely a kedélyeket uralta. Valóban ily lélekemelő, áldozatkézség-szülte örömmel ünnepnek ritkán lehetünk tanui a mai reális világban, s boldognak érezheti magát azon hitközség, melyben ezek Isten dicsőségére megtörténtek.

Majd a nagyobb fiiskola tanhelyiségében 70 terítékű közebed volt, melyen a város előkelőbb egyéniségei vettek részt. Ez alkalommal nt. *Szilágyi Márton* lelkész tartott szép beszédet, a füzes-gyarmati ev. ref. egyház fáradhatlan előjáróit s az áldozatkész gyülekezetet éltetvén. *Fejér László* jegyző úr *Szilágyi Márton* urat, mint az egyház érdemdús lelkészét, az egyháztanács bölcs és tapintatos elnökét — mint a kinek az orgonaalap létrehozása, gyarapítása, ezzel együtt a mai örömmel létrehozásában oroszlánrész volt — éltette. A közönség az orgonakészítőről is megemlékezett. Délutáni 5 órakor a szabadban nyári táncmultság vette kezdetét, mely derült jó kedv mellett reggelig tartott. Úgy a közebed, mint a majális tiszta jövedelme 138 frt. a létesítendő orgonaalap javára fordítatik. Így végződött be ez a szép örömnapp a füzes-gyarmati reform. egyház kebelében. Adja Isten, hogy általában szegénységgel, anyagi gondokkal küzdő egyházaink között minél több buzduljon a nemes példa után s minél több érje meg azt a boldogító öntudatot, a mit csak a kötelesség hű és lelkiismeretes teljesítése nyújthat. A ki ennyire osegélte, vezérelje s áldja tovább is e gyülekezetet s ennek Istentől hivatott előjáróit, hogy a szeretet lelkének munkáiban megdicsőíthessék nevüket az idők végéig.

Lázár István.

Kovács Ferencz ünnepeltetése H.-M.-Vásárhelyen.

H.-M.-Vásárhelyen május 23-án áldozó csütörtökön délelőtt leplezték le *Kovács Ferencz* és neje *Küry Terésia* életnagyságú állóképeit a reform. egyház ünnepélyes egyházközségi közgyűlésében, nagy és előkelő közönség jelenlétében.

A gyűlés lefolyásáról tudósítónk a következőket írja.

Az elnök-lelkész megnyitó beszéde után küldöttség ment az ünnepeltékért, hogy meghívja őket a gyűlésbe. Megérkezésük után Miklovicz Bálint lelkész igen megható beszédet intézett hozzájuk; áldottnak mondja az áldozó csütörtököt egyházára és városára nézve, mert e napon született az is, a kit ma egyháza ünnepel, Kovács Ferencz; örvend, hogy e napon épen ő üdvözölheti áldozó csütörtök e nagyérdemű szülöttét, hiszen ő is e napon született Vásárhelyre nézve, ekkor foglalván el hajdan, ifjúsága

idejében itt lelkészi hivatalát s végül megemlékezvén az ünnepelték és a maga hajlott koráról s erőtelenségéről, azt mondja, hogy most, a midőn valószínűleg utólszor jár el elnöki tisztében, mert érezi, hogy azt gyengesége miatt tovább nem viheti, sőt azt is érezi, hogy ő nemsokára meg fog immár áldoztatni, most a midőn azt hiszi, hogy búcsút veszen, búcsút kell vennie a szép munkatértől, jobbat nem kívánhat, mint hogy legyen áldott ez egyházra, e városra nézve ezután is minden áldozó csütörtök, mint áldott, áldást hozó volt az, a melyen a ma oly méltán ünnepelt született.

Azután dr. Baksa egyházi főgondnok mondta el az ünnepélyes közgyűlés egybehívásának okát; előadja, hogy ki volt, s mit tett egyházának, városának és a hazai tudományosságnak előmozdítására Kovács Ferencz; elsorolja fontos szolgálatait, nagy adományait, de különösen ünnepésre méltónak mondja őt, a nevét sokáig őriző nagy mű, az 1843/4. évi orsz. gyűl. stb. naplójának megszerkesztésért és kiadásáért, melylyel ő a szabadelvű kor dicső történetének s abban a protestáns egyház nehéz, de diadalmas életküzdelmének megismertetésében oly sok becses adattal járult. Majd, miközben arra kéri Kovács Ferenczet és nejét, hogy fogadják szívesen egyházuktól e megtiszteltetést: a képekről lehullott a lepel s előttök állottak szerető hitfeleiknek és polgártársaiknak az ünnepelték élethű képei.

A képek leleplezése után Kovács Ferencz emelkedett fel. Neje és maga nevében megköszöni a kitüntetést, a melyre érdeme nincs, igaz hogy ő tett egyháza javára a mennyit tehetett, de az kevés, vajha többet tehetett volna! Azután visszatekintvén az egyház életének küzdelmes időszakaira, a szabadságharc előtti és a patens ideje alatti nehéz állapotokra, melyekben oly nagy bátorság kellett ahoz, hogy valaki igaz protestáns magyar legyen s bele tekintvén a jövőbe, melyben szinte nehéz harcok várnak az egyházra: kéri az egyház őrállóit, a lelkészeket és tanítókat, hogy álljanak meg erősen, az egyház kőfalait oltalmazzák híven mind haláláig, kéri az ifjúságot, a melyé a jövő, hogy a multtól, abban nemes elődeitől tanulva, legyen hű fia hazájának és egyházának. Majd kijelentvén, hogy ő a magyar hazafiság és az igaz vallásosság bátyául a templomokat és iskolákat tekinti, melyekből a kultura és a jó erkölcsök karöltve indulnak ki és áradnak szét s hogy ennél fogva szerinte ezeknek szaporítása minden protestáns hazafinak első gondja tartozik lenni, *édes anyja nevének megőrzésére 10.000 frtos alapítványt tesz a vásárhelyi Ujvárosban építendő reform. templom alapjára.* Kéri az egyházat, hogy adományát fogadja szívesen, egyszersmind arra is, hogy az ő édes anyja emlékezetére állíttasson egy emlékkövet abban a templomban, mely emlékkőnek felállítására és gondozására ő külön 1000 frtot ad. Végül Isten oltalmába ajánlja szeretett egyházát.

Utána Szeremlei S. lelkész állt föl s megköszönve a nagylelkű alapítónak ez új és igen jelentékeny adományát az egyház nevében, de megköszönvén ama bölcs tanácsát és buzdítását is, a melyet a küzdelmekben szerzett gazdag tapasztalataiból meritve adott az egyház előjáróinak és ifjúságának, Isten áldását kéri a nemes-szívű házaspárra Isten segedelmét az egyházra a jövőben reá következhető nehéz idők között.

Majd miután elhatározott, hogy a gyűlésen elmondott beszédek az egyház egy kis füzetben ki fogja nyomtatni, a gyűlés véget ért.

(S. L. s. b.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Vizsgarend a debreczeni ev. ref. főiskolában az 1894—95. tanév végén.** Junius hó 13-ikán reggel 9 órakor hálaadó istentisztelet a főiskolai imateremben. A) *A theologiai akadémiában:* Junius 13-án kezdődnek az I—IV. éves hittanhallgatók szigorlatai s tartanak jun. 27-éig. Junius 29-én és 30-án theologiai alapvizsgák tartatnak; az ezekre vonatkozó kérvények jun. 28. d. e. 10 óráig nyújthatók be a theol. dékáni hivatalban. — B) *A jog- és államtudományi karnál:* Junius 13-án kezdődnek a párbeszédi vizsgálatok. Junius 19-én délelőtt 10 óráig az alap- és államvizsgálatok letétele végett a folyamodványok kellően felszerelve a jogi dékáni hivatalban adandók be. Junius 20. s következő napokon a hó végéig az alap- és államvizsgálatok tartatnak a gyűlés teremben a később kifüggesztendő sorrendben. — C) *A főgymnasiumban:* Nyilvános vizsgálatok. Május 18. a VIII. osztály a maga termében. Junius 12. d. u. Torna-vizsgálat 4—5 az I—IV. osztályé, 5—6-ig az V—VII. osztályé. Junius 13. d. u. a melléktárgyakból való vizsgálat: 3—4 óráig a francia nyelvből; 4—5-ig a gyorsírásból; 5—6-ig a szabadkézi rajzból. Junius 14. a VII. osztály vizsgálata egész nap az oratoriumban; az I. A) osztály vizsgálata d. e., az I. B) osztályé d. u. a physikai tanteremben. Junius 15-én a VI. osztály vizsgálata egész nap az oratoriumban, II. A. osztály d. e., II. B. oszt. d. u. a physikai tanteremben. Junius 17-én az V. osztály vizsgálata egész nap az oratoriumban, a III. A. osztály d. e., III. B. osztály d. u. a physikai tanteremben. Junius 18-án a IV. A. osztály d. e. a nyolczadik osztály tantermében, a IV. B. osztály d. e. a hetedik osztály tantermében. Junius 19—22-én magánvizsgálatok, 19 és 20-án az I. és II. osztályról, 21 és 22-én a III—VII. osztályról. Junius 24 s következő napjain a szóbeli érettségi vizsgálatok. Az osztályvizsgálatok d. e. 8 órakor, d. u. 3 órakor kezdődnek. A magántanulók írásbeli és szóbeli vizsgálatot tartoznak tenni. D) *A tanítóképezdőben:* Nyilvános közvizsgálatok. Junius 24 és 25-ik napjain délelőtt 9—12, délután 4—6 óráig az akadémia VI. termében. Debreczen, 1895. május 30. Kiadta: az akadémiai igazgató.

— **Tudomásul.** A debreczeni ev. ref. főgymnasium párhuzamos osztályaival sem lévén képes befogadni az iskolai év elején fölvételre jelentkező növendékek nagy számát, a legközelebbi egyházkerületi közgyűlés elhatározta, hogy legalább a tanintézet régebbi növendékei számára lehetőleg biztosítja az intézetben való további megmaradásukat az által, hogy az ily növendékek az isk. év végeztével azonnal jelentkezhetnek a következő isk. évi fölvételre. Ez egyházkerületi határozat alapján tisztelettel tudatjuk a t. szülékekkel, hogy tanintézetünk régebbi növendékei az évszázó vizsgálat végeztével az isk. bizonyítványok kiosztása után azonnal s legkésőbb 48 óráig jelentkezhetnek a jövő évre való fölvétel céljából osztályfőnöküknél. Ez alkalommal a fölvételre jelentkező tanulók átadják iskolai bizonyítványukat s befizetik a minden gymn. tanulóra egyaránt kirótt egyházker. felügyelői díjat 1 frtot, jövő évi bizonyítványok bélyegdíját 15 kr.-t és az ifjusági könyvtár számára a négy alsó osztálybeliek 20 kr.-t, a négy felső osztálybeliek 40 kr.-t, vagyis összesen 1 frt 35 kr.-t, illetőleg 1 forint 55 krajczárt, mint a mely díjakat különben is a felvétel alkalmával szokás beszédni. Az ily növendékek rendes beírási igazolványt kapnak. Ezen fölvételi kedvezmény nem terjed ki az elégtelen

osztályzatú vagy kevésbé szabályszerű magaviseletű tanulókra. Hogy azonban az ily növendékek se zárassanak el tanulói pályájoknak gymnasiumunkban való folytatásától, a javító vizsgálatok ezután augusztus két utolsó napján tartatnak. E fölvételre levélben vagy írásban való jelentkezésnek helye nincs, mert rendtartásunk értelmében a beiratkozásnak személyesen (rendszerint a szülék vagy gyámok kíséretében) kell történnie. A tanév végén fölvett tanuló a következő isk. év elején szept. 4-ig bezárólag személyesen tartozik jelentkezni az osztályfőnöknel beírási igazolványával, s ha e jelentkezést elmulasztja, nemcsak fölvételi jogosultságát, hanem a befizetett díjakat is elveszti. A mennyiben az isk. év végén tartott beírással a létszám be nem telik, a további fölvétel szept. hóban a szokott időben és módon történik. Debreczen, 1895. május 30. Az ev. ref. főgymnasium igazgatósága.

— **Főiskolánk énekkara iránt a régi idők óta tapasztalható érdeklődés és áldozatkészség a közelebbi években folyvást emelkedik.** Erről tesz bizonyosságot a következő alapító levél is, mely eként szól: „Alapító levél. Az 1895. évi január 7-én elhalt édes atyám, polgár Kádár István tisztelt emlékét szeretetből folyó kegyeletes érzésből megörökíteni kívánván, mai napon személyesen átadtam a kollégium levéltárnokának kezébe 200, azaz kétszáz osztrák értékű forintot oly célból, hogy az a debreczeni ref. kollegium pénztárában, mint tőke, örök alapítvány gyanánt kezeltessek „Kádár István alapítvány“ czímen. Ez alapítvány évi kamatja a főiskolai énekkar emelésére fordítandó oly módon, hogy a többi ily rendeltetésű összegek ünnepélyes kiosztása alkalmával nevezetesen minden évben márczius 5-én, édes atyám nevének felemléte mellett, adassék ki emlék- vagy buzdító díj gyanánt a szorgalmas és jeles azon énekkari tagnak, ki arra érdemesnek ítéltetik. A jutalmazandó énekkari tag első sorban a debreczeni születésűek közül választandó. Kelt Debreczenben, 1895. május hó 27-én Balogh Istvánné Kádár Juliánna mk. Előttünk: Zong János mk., Balogh Ferencz hittanár s levéltárnok.“

— **Tudományos kirándulás.** *Széll Farkas* kir. táblai tanácselnök, kiváló régiségbúvár és gyűjtő, a ki, mint ritka buzgóságú református ember, különösen érdeklődik a magyar ref. egyháztörténeti emlékek iránt, és *Balogh Ferencz*, az egyháztörténet tudós tanára, *Szilágyi Károly* debreczeni ügyvéd meghívására, mint utóbbinak vendégei, az ünnep folyamán *Tarcalva* (Zemplénmegye) rándultak, a mely kis város a magyar ref. egyház történetében nem jelentéktelen szerepet játszott, s ez alkalommal egyúttal célul tűzték ki *Tolnai Dali János* sírhelyének feltalálását. Tolnai egyházunknak a 17-ik században egyik legnagyobb alakja volt, a ki Hollandiában és Angliában 6 évet töltvén el tanulmányokkal, mint a Rákóczi-ház pártfogoltja, sárospataki tanárrá lett. E férfiú kiváló jelentősége abban van, hogy a presbiterianizmus hatalmas apostola s a magyar nyelvű iskolai tanításnak első sürgetője volt. Törekvéseiért üldözték s hivatalától elmozdítva, mint tarczali lelkész végezte életét 1660-ban. A kiránduló tudós férfiak, a községbeliek támogatása mellett, a temetőben ásatásokat eszközöltettek s bár Tolnai sírkövét nem találták fel, sőt, a mint fölteszik, talán az ő részére, ki üldözött vala, nem is állíttatott sírkő; de a kutatás még sem volt eredménytelen. Többek közt feltalálták *Némethi Fésüs Mihály* tarczali buzgó igazgató tanár sírkövét; ő 1640-ben halt meg, s így már ismerünk, mondja Balogh F. a Debr. Ellenőrben, a tarczali akkor virágzó ref. középiskolából

egy tanárt. A buzgó kirándulókat, kik egyházunk múltjának szétszórt emlékeit gyűjtögetik össze, elismerés illeti meg.

— **Ev. ref. tanári értekezlet.** Az erdélyi részek hét ev. ref. kollégiumának tanárai, mint hosszú idők óta minden évben, úgy most is értekezletre jöttek össze, ezúttal Szászvároson. Az értekezletet dr. gróf *Kún Géza*, a tudós főgondnok nyitotta meg, a középiskolák fontosságáról elmélkedvén. Utána *Simon Ferencz* helybeli igazgató vázolta a szászvárosi kollégium történetét az utóbbi 17 év alatt, a mely időszak gróf *Kún Kocsárd* emlékének dicsőségét hirdeti. Ezután *Makkai Domokos* n.-enyedi tanár bírálta *Varga Ottó* „Magyarország története” című tankönyvét; majd *Váró Ferencz* enyedi igazgató tett indítványt arra nézve, hogy miként állítsák ki a kollégiumok értesítőket a millenniumra stb. A jövő értekezlet Seps-Szentgyörgyön fog megtartatni.

— A báró **Baldácsy**-alapítvány ügyében az egyes egyh. ker. képviselők e hó 5-én összejövetelt tartottak. Ezúttal tárgyalták az 1895. évi költségvetést, melynek értelmében 38.545 frt 87 kr. bevételi többlet remélhető. Ebből tőkésítésre fordítatik 2000 frt; az egyes kerületeknek jut félévi egyenlő részletekben rendes osztalék czímen 2500 frt, rendkívüli osztalékképen pedig 500 frt, a fenmaradó 3545 frt 87 kr. átvitetik az 1896-ik év számlájára. Egyházkerületünkben Kiss Áron püspök és Tóth Sámuel voltak jelen.

— Az **EMKE** Székely-Udvarhelyen, a reformátusok templomában, megtartott 10 éves jubiláris közgyűlésében gróf *Bethlen Gábor* elnök a társaság halottjai közül a nagy alapító, gróf *Kún Kocsárdon* kívül, egyedül dr. *Kovács Ödönt*, a napokban elhalt theol. tanárt említette meg névszerint is, kinek elhunytja miatt való fájalmát a gyűlés jegyzőkönyvében fejezte ki s özvegyéhez részvétiratot intézett. Ez is szép elismerése egy buzgó munkás érdemeinek.

— A nagy-enyedi ev. ref. kollégium 40 tanulója 8 tanár vezetése alatt a nagy-váradai tornaversenyéről Debreczenbe is átrándul, hol úgy a város, mint a testvérfőiskola részéről szíves vendégszeretettel fogadtatnak. Szükség van arra, erőnk hathatósabb kifejtése érdekében is, hogy az ilyen testvéri ölekezéssel ősi s maig is legerősebb iskoláink között a kötelekeket megszorítsák és szorosabbra fűzzék. A kedves vendégeket mi is szívesen üdvözöljük.

— **Nemzeti génusz.** Kardos Albert a Debreczeni Ellenőr egyik legutóbbi számában a „nemzeti génusz” kifejezés eredetével foglalkozván, arra az eredményre jut, hogy először e kifejezést *Budai Ezsaiás*, a debreczeni kollégium híres tanára, később superintendentens, használta abban a tanulmányi szabályzatban (*Ratio institutionis congregatione superintendentiali anno 1806. exhibita ab eodemque approbata*), melyet maga szerkesztett, tehát latin nyelven, ily összefüggésben: „nisi *genio nationis* vim facere velimus”: hacsak a nemzeti génuszon erőszakot nem akarunk tenni. És Budai valóban a nemzeti génusz szolgálatában buzgólkodott, mert ő írt először magyar nyelvű latin nyelvtant, ő vitte be először a magyar nyelvtant a prot. iskolákba rendes tantárgyul s általában úgy a debreczeni kollégium fejlesztése, mint a tanítás megmagyarosítása körül nagy érdemeket szerzett.

— **Jókai Mór** koszorús írónk, a pápai főiskola egykori növendéke, újabban is az odavaló iskolaépítés

költségeire 100 frtot, az ifjúsági önképző társulat számára pedig 5 darab 20 koronás aranyat (szokásos évi adományát) küldött, mely összeg mindig novellák pályadíjául szokott kitűzetni.

— **N.-Kikindáról** értesítenek bennünket a következőkről: „Május hó 25-én szépen sikerült *vallásos estély* tartott, mely dr. Szabó Aladár budapesti theologiai tanárnak nevezett egyház kebelében ujonnan alakult konfirmált ifjak egyesülete meglátogatása alkalmából rendeztetett, s melynek középpontját említett tanár úr felolvasása képezte. Ilyen estély tartása már negyedik volt. Minden alkalommal nagy érdeklődést mutatott az estélyek iránt a közönség hitfelekezeti különbség nélkül s általános beszéd tárgyát képezi a „reformátusok vallásos estélye.” A legutóbbi estély nők és férfiak által előadott *vegyes karének* által vette kezdetét, mely után „*Hugenották*” *opera* részlet (!) négy kézre, zongorán előadva gyönyörködtették a nagyszámú hallgatóságot. A műsor harmadik pontját dr. Szabó Aladár felolvasása képezte, melynek tárgya volt „Egy jelenet Pál apostol életéből.” Az előadása a közönség osztatlan tetszésével találkozott. Vajha sok ily buzgóan apostolkodó nemes lélekkel dicsekedhetnék egyetemes református egyházunk, kik az igazi evangyéliumi erő prédikálása és oly mindeneket elragadó s föltétlenül meggyőző előadása által új életet s tevékenységet önthetnének szunnyadó egyházi életünk megbénult erejébe. A felolvasás után még volt „Angyalok karéneke” hegedűn előadva zongora kísérettel, majd szavaltat, s végül a „magyar gályarabok éneke” két hangra hármonium kíséret mellett. Másnap, vasárnap d. e. istenisztelet volt, melyen szintén dr. Szabó Aladár tartott egyházi beszédet. Istenisztelet után a „*Konfirmált ifjak egyesülete*” tartott összejövetelt, melyen az ifju lányok és serdülő fiúk szavaltak s bibliai részek tartalmát magyarázták (?!). Dr. Szabó Aladár az ifju egyesületben az ő kedvelt eszméjének első csiráját látván, meleg szavakban buzdította annak tagjait a további tevékenységre és kitartásra s végül egyenként velök kezet szorítván, elbúcsuzott tőlük. A nagykikindai egyház kedvelt vendégét otléte alatt kitüntető figyelemben részesítette s hálás emlékezettel gondol e látogatásra, melynek erkölcsi sikerei az egyházi életben bizonyára nem fognak elmaradni. B. I.”

— **Uj egyházi lap.** Tóth József nagyváradai ref. segédlelkész, főiskolánknak nem régen végzett jeles növendéke „*Ébresztő*” cím alatt református néplapot indított meg Nagy-Váradon, melyből jun. 2-án már az 5-ik szám jelent meg. A buzgó igyekezet méltánylást érdemelne; de attól tartunk, hogy mai napság, midőn egyházi lapjaink általában még mindig csak nagy küzdelemmel képesek magukat fentartani, s a mikor a hasonczélú s nagyobb erőforrásokból merítő *Kis Tükör* előfizetőinek száma is 4000-ról m. e. másfél ezerre olvadt le, az ifjú szerkesztő minden buzgósága daczára is, nehéz lesz az új, különben életre való vállalat fenmaradása. Óhajtjuk azonban, hogy ez aggodalmunk alaptalanak bizonyuljon!

— **Kérelem.** *Temetés* című művem, folyó évi május 1-ső napjára, az igen tisztelt aláíróknak megküldöttem; azonban a mű árából még tetemes összeg nem folyt be. Teljes tisztelettel kérem ennél fogva a hátralékosokat, miszerint folyó évi junius 20-ik napjáig, az egy forint összeget, már csak a nemes cél iránti tekintetből is, szíveskedjenek hozzám juttatni, miután azon napon, a számadást feltétlenül le akarom zárni. Kisujszállítás, 1895. junius 4. Gulyás Lajos, ev. ref. lelkész.

— **Köszönetnyilvánítás.** Bodoky Lajos nyug. törvényszéki bíró úr a közelebbi pünköszi ünnepekre azon alkalomból, hogy fogadott leánya férjével és gyermekeivel a róm. kath. vallásról ref. egyházunk kebelébe tért át, egy értékes ezüst úrasztali poharat ajándékozott. Fogadja becses adományáért híveim nevében hálás köszönetemet. Mikola, 1895. junius 4. Király Gyula, ref. lelkész.

TARTALOM-JEGYZÉK: Belmissió és még valami. Eröss Lajos. — Tanügy: A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás. Theologus. — Ref. tanügyi tanulságok. Dr. Pallagi Gyula. — Közéletünk: Püspöki látogatás. Joó István. — A fűzes-gyarmati ev. ref. egyház örömmünnepe. Lázár István. — Kovács Ferencz ünnepeltetése H.-M.-Vásárhelyen. (S. L. s. b.) — Külföldiek. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat tanári állásra.

Az államilag segélyezett **silahi** ev. ref. főgymnasiumnál betöltendő rendes tanszékre ezennel pályázatot nyitunk.

A tanszékkel egybekötött javadalom ez idő szerint előleges évnegyedi részletekben kiszolgáltatandó 1000 frt fizetés, 200 frt szálláspénz s két ízben 100-100 frt ötödéves korpótlék. Az állami segélyezésre vonatkozó szerződésnek folyamatban levő megújításakor a tanszék javadalma egyenlő lesz az állami középiskolák tanárainak fizetésével.

Folyamodhatnak okleveles ev. ref. vallású egyének, kik a magyar irodalom és latin, vagy a magyar irodalom és német nyelv tanítására vannak képesítve.

A választás az erdélyi ref. egyházkerület jogkörébe tartozik. A megválasztott jogos és kötelezett tagja lesz a felekezeti tanárok részére felállított országos nyugdíjintézetnek.

Az állomás az 1895/6. tanév megnyitásakor foglalandó el. Okleveles pályázói hiányában egy évi időtartamra helyettes tanár alkalmaztatik, évi 800 frt fizetéssel s a pályázati kérvény ilyen értelemben is elfogadtatik.

A kellően felszerelt pályázati kérelmek legkésőbb **junius hó 15-ig** beküldendők a fentnevezett iskola előjáróságához.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától, Kolozsvárt, 1895. május 27-én.

Dr. Kolozsvári Sándor, **Parádi Kálmán,**
elnök-helyettes. tanügyi előadó.

Pályázat.

Az államilag segélyezett **zsarolyáni** — Szatmár-megye — vegyes iskolai tanítóságra pályázat hirdettetik. Fizetés: 2 szoba, konyha, kamara, egyéb melléképületek s 450 □ öl kertből álló lakás. Buza, széna, fa, föld, stóla értéke egyházmegyei becslés szerint 243 frtig államszegély 49 frt. Az államtól 50—50 frt ötödéves korpótlék. Csak okleveles ev. ref. tanítók pályázhatnak. Felszerelt kérvények a zsarolyáni egyháztanács elnökéhez **jun. 30-ig** adandók be. Az állomás augusztus 20-án elfoglalandó. Kötelesség: iskolai tanítás, templomi éneklés, temetés. Vetés, 1895. jun. 1.

Szarka Boldizsár,
esperes.

Pályázathirdetés.

Az állam által segélyezett **hód-mező-vásárhelyi** ev. ref. főgymnasiumnál a következő két állásra hirdettetik pályázat.

1. Rendes tanári állás, a melylyel mint főtárgy a **görög és latin nyelv és irodalom** tanítása van egybe kötve. Javadalma: 1200 frt törzsfizetés, 250 frt lakbér és öt ízben, tehát 500 frt-ig emelkedhető, 100 frtos ötödéves szolgálati korpótlék. E fizetést az államsegély alapján előleges évnegyedi részletekben a h.-m.-vásárhelyi ev. reform. főgymnasium pénztára szolgáltatja ki.

Megjegyztetik, hogy tanintézetünknel 1600 és 1400 frtos törzsfizetési fokozatok is léteznek, a melyekre adandó alkalommal az alsóbb fizetésben érdemet szerzett tanárok mozdíthatnak elő.

Ha azonban a pályázat ki nem elégitő eredménye miatt esetleg helyettes tanár választatnék: ennek javadalma 800 frt leend: szintén a fönnebbi módon kiszolgáltatva.

2. A második állással **torna és ifjusági játék** tanítása van egybe kötve. A vívásban és korcsolyázásban jártasok előnyben részesülnek. Javadalma: 800 frt évnegyedes részletekben előre kiszolgáltatva.

Mindkét állásra ev. ref. vallásúak pályázhatnak. Pályázók végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket, vallásukat, életkorukat egészségüket, eddigi szolgálataikat nyelv ismereteiket és hadkötelezettségüket igazoló folyamodványaikat és okleveleiket a főgymnasium igazgatótanácsa elnökségéhez a **folyó évi junius 26-odikáig** adják be.

A kinevezés joga az I-ső alatti rendes tanárra nézve, a fentartó egyház kijelölése mellett a nagymélt. vallás és közoktatásügyi miniszteriumot illeti; a 2. sz. a. tornatanítói állást pedig egyenesen az egyház tölti be. Mindkét megválasztott tanfőnök kötelezett tagja az országos nyugdíjintézetnek; mindkettő állomását 1895. év szept. 1-én köteles elfoglalni és pedig a görög és latin nyelv és irodalom tanszékére megválasztott tanár szakjába vágó székfoglaló értekezés előadásával.

A tornatanító végleges megerősítése azonban egy évi próba-idő után következhetik be.

Hód-Mező-Vásárhelyen 1895. május 13.

Az ev. reform. egyház elnöksége.

Pályázat

a **Debreczeni Jótékony Nőegylet által fenntartott árvaház és iskola nevelő- és tanítónői állására.**

A megválasztandó kötelessége lesz az árvaházban berendezett VI. osztályú elemi iskola vezetése, ezenkívül — az árvaházi szabályzat szerint — az árvák feletti feügyelet, azoknak úgy testileg, mint lelkileg kellő gondozása és képzése.

Javadalom: évi 360 frt készpénz, lakás és teljes ellátás az árvaházban.

A megválasztott nevelő- és tanítónő állását 1895. szept. 1-én tartozik elfoglalni.

Pályázók folyamodványukat, főszerelve a korukat, állapotukat, képesítettségüket és testi épségüket igazoló okiratokkal **junius hó 25-ig** adják vagy küldjék be alólírotthoz.

Debreczen, 1895. május 25.

Veressné Szathmáry Teréz,
nőegyleti elnök.